

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 5. janvārī

Satversmes tiesas šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

rīcības sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] mantojuma masas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 237/2021),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. 2021. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību”” (turpmāk – Grozījumu likums) 2. panta vārdus „zemes lietošanas tiesības” (visos locījumos), „lietošanā esošā zeme” (visos locījumos), „reālservitūts par labu būvei”, „Civillikuma noteikumi par reālservitūtu”, „četri procenti”, ciktāl tie attiecas uz daudzdzīvokļu māju apbūvi, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 89., 90.,

91. pantam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, kā arī spēkā neesošus no to spēkā stāšanās brīža;

1.2. Grozījumu likuma 2. panta vārdus „šā panta otrajā daļā minētajos gadījumos tiesas nolēmumā noteiktā nomas maksa nav spēkā ar 2023. gada 1. janvāri” par neatbilstošiem Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošus no to spēkā stāšanās brīža.

2. Grozījumu likuma 2. pants citstarp paredz: ja būve ir patstāvīgs īpašuma objekts saskaņā ar likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 14. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktu, līdz būves apvienošanai vienā īpašumā ar zemi būves īpašniekam uz likuma pamata ir lietošanas tiesības uz zemi. Tāpat minētā norma regulē tiesiskās attiecības, kas izriet no lietošanas tiesībām uz zemi, tostarp paredzot, ka lietošanas tiesības uz zemi ir reālservitūts par labu būvei un ka tām ir piemērojami Civillikuma noteikumi par reālservitūtu, ciktāl šis likums nenosaka citādi. Būves īpašniekam uz likuma pamata noteikts arī pienākums maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām. Likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā. Minētais regulējums ir spēkā no 2022. gada 1. janvāra, bet tiesiskajām attiecībām, kuru saturu jau nosaka vienošanās vai tiesas nolēmums, šo regulējumu piemēro ar 2023. gada 1. janvāri.

Ar Grozījumu likuma 2. pantu likums „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” papildināts arī ar 42. pantu, kas citstarp noteic: ja zemes un būves īpašnieka savstarpējo tiesisko attiecību saturu jau nosaka vienošanās vai tiesas nolēmums, tad tajos noteiktā nomas maksa nav spēkā ar 2023. gada 1. janvāri.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, rīcības sēdē izvērtē, vai:

1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;

- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 18. panta trešā daļa noteic, ka pieteikumu paraksta pieteikuma iesniedzējs. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 23. panta pirmajai daļai pieteikuma iesniedzējs procesuālās darbības Satversmes tiesā var veikt pats vai ar pilnvarotā pārstāvja starpniecību.

Pieteikumā norādīts, ka tas ir sagatavots [..] (turpmāk arī – mantojuma atstājēja) mantojuma masas vārdā, un to ir parakstījis zvērināts advokāts [..]. Mantojuma atstājēja mirusi [datums]. Pieteikumam ir pievienota [datums] izdota pilnvara, ar kuru mantojuma atstājēja pilnvarojusi [..] veikt visas nepieciešamās darbības, lai apsaimniekotu viņai piederošu zemesgabalu [adrese].

Atbilstoši Civillikuma 2312. panta 5. punktam pilnvarojuma līgums izbeidzas ar vienas vai otras puses nāvi. Savukārt saskaņā ar Civillikuma 2316. panta pirmo daļu pilnvarotāja nāve iznīcina līgumiskās attiecības līdzīgi atsaukumam. Civillikuma 2316. pantā arī paredzēti divi izņēmumi no minētā noteikuma. Lai gan mantojuma atstājējas [datums] pilnvarā konkrētā zemesgabala apsaimniekošanas vajadzībām ietverts plašs pilnvarnieka tiesību apjoms, tomēr tas neaptver konstitucionālās sūdzības sagatavošanu un iesniegšanu gandrīz divus gadus pēc pilnvarotāja nāves. Turklāt apstrīdētās normas ir pieņemtas 2021. gada 30. septembrī, proti, pēc mantojuma atstājējas nāves, kas citstarp arī norāda uz to, ka konkrētajā gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniegšana to satversmības izvērtēšanai nevar tikt uzskatīta par uzdotās lietas – zemesgabala apsaimniekošana – turpināšanu.

Pieteikumam arī pievienota mantojuma atstājējas dēla [datums] pilnvara [..] pārstāvēt viņu mātes mantojuma lietā. No pieteikuma, tam pievienotajiem dokumentiem un oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” pieejamās informācijas izriet, ka mantojuma atstājējas dēls [datums] izteicis gribu pieņemt viņas atstāto mantojumu, lūdzis izsludināt mantojuma atklāšanos un apstiprināt mantojuma tiesībās. Zvērināts notārs [datums] izsludinājis mantojuma atklāšanos un trīs mēnešu laikā uzaicinājis pieteikties visus mantiniekus, kreditorus un citas personas, kurām ir tiesības uz mantojumu (sk.: [..]). Šā lēmuma pieņemšanas dienā vēl nav izbeidzies minētajā sludinājumā noteiktais termiņš, un mantojuma atstājējas dēls nav apstiprināts mantojuma tiesībās.

[..] uzskata, ka viņam ir tiesības pārstāvēt mantojuma masu Satversmes tiesā citstarp tādēļ, ka mantojuma atstājējas dēls ir pilnvarojis [..] pārstāvēt viņu mantojuma lietā. Tomēr saskaņā ar Notariāta likuma 251. pantu šāda pilnvara var ietvert, piemēram, iesnieguma par mantojuma pieņemšanu, atraidīšanu vai apsardzību iesniegšanu. Darbības, kas tiek veiktas mantojuma lietas vešanas ietvaros, ir noteiktas arī Ministru kabineta 2008. gada 4. augusta noteikumos Nr. 618 „Noteikumi par mantojuma reģistra un mantojuma lietu vešanu”. Tādējādi tā uzskatāma par speciālpilnvaru Civillikuma 2291. panta izpratnē, kas izdota visu tiesisko darbību veikšanai, kas nepieciešamas mantojuma lietas ietvaros. Proti, šāda pilnvara attiecas tikai uz pārstāvību mantojuma lietā. Savukārt tiesības pārstāvēt kādu fizisku personu mantojuma lietā pašas par sevi neietver sevī arī tiesības pārstāvēt konkrēto mantojuma masu.

Ja pieteikumu personas vārdā paraksta tās pilnvarotais pārstāvis, šādam pilnvarojumam jābūt noformētam tādā veidā, lai Satversmes tiesa varētu pārlicināties, ka pilnvarotā persona patiešām ir tiesīga rīkoties personas vārdā. Tomēr konkrētajā gadījumā Satversmes tiesa negūst apstiprinājumu tam, ka [..] ir tiesības pārstāvēt [..] mantojuma masu.

Papildus Satversmes tiesa paskaidro, ka Senāta judikatūrā atzīts: laika posmā no mantojuma atstājēja nāves brīža līdz brīdim, kad mantinieki pieņem un iegūst mantojumu, mantojuma masas kā juridiskas personas rīcībspējas nodrošināšanai ir risināms jautājums par aizgādņa iecelšanu, kas pārvalda un pārstāv mantojumu. Proti,

kā juridiska persona mantojums darbojas caur savu pārstāvi (*sk. Senāta 2019. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. SPC-16/2019 6. punktu*). Mantojums kā juridiska persona var darboties ar savu reprezentu, mantojuma aizgādni, kamēr mantojuma atstājēja vietā nav iestājies viņa tiesību pārņēmējs – mantinieks. Mantojuma aizgādības būtība ir radīt efektīvu mehānismu, kas nodrošinātu pilnvērtīgu mantojuma darbību līdz brīdim, kamēr to pārņem mantinieki (*sk. Senāta 2020. gada 27. marta sprieduma lietā Nr. SKA-733/2020 16. punktu*). No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem neizriet, ka [..] būtu iecelts par mantojuma masas aizgādni.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta trešajā daļā noteiktajām prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] mantojuma masas pieteikuma (pieteikums Nr. 237/2021).

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

Sanita Osipova